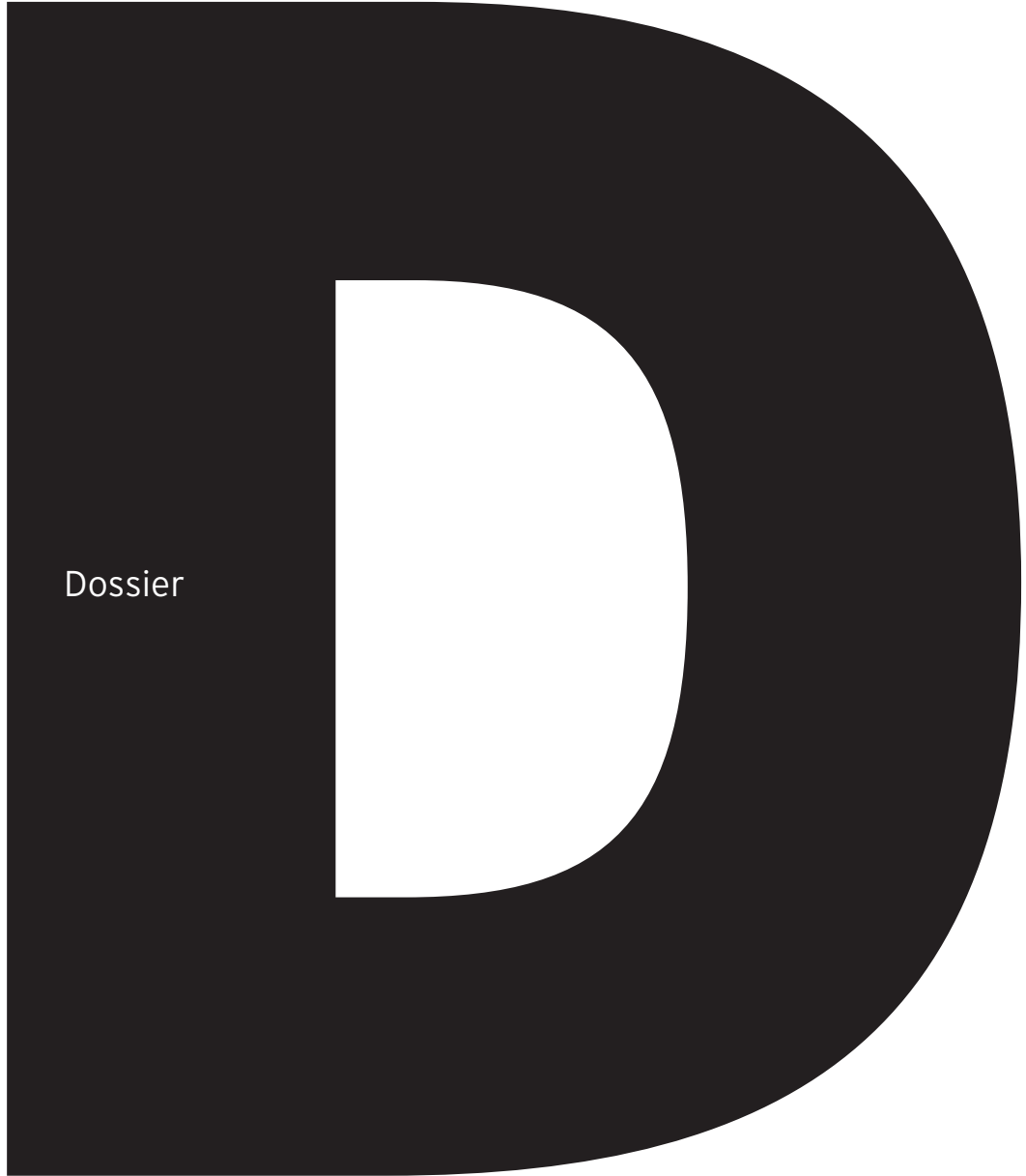

Dossier

La pesca

[pàg. 68 La memòria del món pesquer / Eliseu Carbonell] [pàg. 78 La pesca en Catalunya en la Edad Moderna: una exitosa expansión por el litoral español / Eloy Martín Corrales] [pàg. 96 El desenvolupament marítim durant els segles xvi i xviii: Les almadraves catalanes / Judit Vidal Bonavila] [pàg. 110 Les amers du choix pertinent des signes à la manipulation de l'espace / Jean-Louis Vaills]

El futur de la comunitat de pescadors de Barcelona és un tema de debat continuat. Les reformes del port del passat més recent i els projectes en marxa o en estudi, envoltats sovint de polèmica, tenen els pescadors de la ciutat en el seu punt de mira d'una o una altra forma. Tot i que, avui dia, només hi ha un col·lectiu de pescadors radicat dins del port, en el passat, Barcelona havia tingut altre nuclis de pescadors a les platges de la Ribera, a la Barceloneta, als barris de Pequín, el Somorrostro o Can Tunis. Presents a la ciutat des de la seva mateixa fundació, fa uns dos mil anys, els pescadors són un dels grups menys coneguts i estudiats pels historiadors. Més enllà dels tòpics i de l'anècdota, poca cosa sabem sobre la seva organització, les seves institucions, els arts de pesca utilitzats o el seu encaix en el teixit social de la ciutat.

Afortunadament, la pesca ha estat i és objecte

d'estudi pel que fa a d'altres indrets de Catalunya, amb major o menor fortuna. És per això que qualsevol excusa és bona per posar el focus sobre aquesta activitat...

El dossier dedicat a la pesca en aquesta edició de la revista *Drassana* és força variat. Eliseu Carbonell ens fa una aproximació antropològica en el seu article "La memòria del món pesquer", mentre que Eloy Martín fa una visió més general del fenomen, en una cronologia concreta, a "La pesca en Cataluña en la Edad Moderna: una exitosa expansión por el litoral español". Judit Vidal focalitza sobre una activitat concreta a "El desenvolupament marítim durant els segles ^{xvi} i ^{xvii}: Les almadraves catalanes", amb una cronologia anterior; i finalment Jean-Louis Vaills canvia radicalment de punt de vista amb la seva aportació "Les amers du choix pertinent des signes à la manipulation de l'espace".

Cronologies diverses i focus diferents, però tots conviden a mirar l'activitat de la pesca i la gent que ha tingut aquest mitjà de vida, un grup humà tan a l'abast com, a la vegada, tan poc conegut.

La memòria del món pesquer

Eliseu Carbonell
Institut Català de Recerca en
Patrimoni Cultural

■ RESUMEN

El objetivo del artículo es contrastar la memoria actual del mundo marítimo con los procesos de patrimonialización que tienen lugar actualmente a lo largo de la costa catalana. Tomando como base el concepto de economía moral de una comunidad, tal como lo formuló E. P. Thompson, nos centraremos en el caso del sistema de partes en la pesca, su teorización y su recuerdo a través de la memoria oral. Reivindicamos que los conflictivos sociales del mundo pesquero forman también parte del patrimonio inmaterial a conservar.

PALABRAS CLAVE: pesca artesanal, memoria oral, procesos de patrimonialización, economía moral, sistema de partes en la pesca.

■ ABSTRACT

The aim of this paper is to contrast the actual memories of the seafaring world with the process of patrimonialization that is taking place today all along the Catalan coast. Based on the concept of moral economy of community, as formulated by E. P. Thompson, the paper focuses on the case of the share system in fishing, its theorization and its remembrance through oral memory. We reclaim that social conflicts in the seafaring world should have a place between the intangible heritages to be conserved.

KEYWORDS: artisanal fishing, oral memory, processes of patrimonialization, moral economy, share system in fishing.

Com que ens trobem en una reunió¹ organitzada per un dels principals agents de la patrimonialització del passat mariner –els museus marítims–, m'agradaria, en aquesta xerrada,² contraposar la memòria del món pesquer a la patrimonialització de la cultura marítima que estem veient actualment en tot el litoral peninsular, tant per part dels museus com per altres agents culturals, a la qual podríem qualificar de fenomen artificial (o efectista, com

ha fet recentment Juan Antonio Apraiz al llibre *La patrimonialització de la cultura marítima*.³ Ho il·lustraré amb una anècdota potser una mica banal. A Sant Pol de Mar, població del Maresme de 5.000 habitants, l'any 2006 es va fundar una associació cultural amb l'objectiu de treballar per la recuperació del patrimoni marítim de la vila. La primera gran fita assolida per aquesta associació fou la

inauguració, una dona, a qui li estava fent la història de vida que després publicaríem,⁴ que pertany a una de les famílies de pescadors més conegudes del poble, va sortir de la "caseta de la maquinilla", com popularment es coneix, exclamant que "hi faltava la merda". "Fixa't", em deia, "que fins i tot han llençat la taula de jugar a la botifarra". En efecte, la petita edificació servia de lloc de reunió

restauració, el 2007, d'un petit edifici situat al capdamunt de la platja central del poble, construït el 1929, per albergar el motor de treure les barques del mar i pujar-les dalt la platja, el que es coneix com a "fer per munt". La caseta va ser restaurada, així com els motors que hi conté, i fou ambientada amb objectes, fotografies i plafons explicatius sobre la pesca local i les feines de varada. El dia de la

per als pescadors en dies de temporal. Aquesta anècdota, aparentment banal, ens dóna, però, una mostra clara de la distància que sovint existeix entre el patrimoni com a producte cultural del nostre temps i la memòria del món pesquer com a record de vida, vull dir de vida viscuda.

Per a un antropòleg com jo, parlar de memòria oral és parlar del mètode mateix i de l'objecte mateix de la disci-

plina. L'oralitat forma part essencial del mètode etnogràfic en què ens basem els antropòlegs per fer els nostres estudis. Per altra banda, els testimonis orals constitueixen per si mateixos objecte d'estudi de l'antropologia. L'estudi del patrimoni etnològic⁵ no és només l'esforç d'inventariar uns tresors culturals que cal preservar, sinó que forma part de l'esforç per comprendre els entramats de significacions que anomenem "cultura".

La memòria oral és, doncs, un objecte d'estudi en ell mateix, un document reconegut en la Llei del patrimoni cultural català, de 1993, en l'article 19, on es defineix com a patrimoni "tota expressió del llenguatge oral [...] que constitueixi un testimoni de les funcions i les activitats socials de l'home i dels grups humans". Al seu torn, la Convenció de la UNESCO de 2003 per a la Salvaguarda del Patrimoni Immaterial, defineix aquest en cinc àmbits, el primer dels quals és justament l'oralitat: "Les tradicions i expressions orals, inclòs l'idioma com a vehicle del patrimoni cultural immaterial." Podem afegir, per acabar les referències a les lleis, que la llei espanyola del Patrimoni Històric, de 1985, defineix tot el que engloba la convenció de la UNESCO abans esmentada (a més de les expressions orals, les festes, els rituals, les tècniques artesanals, etc.) sota l'epígraf de patrimoni etnològic.

Si identifiquem el patrimoni immaterial, i dintre d'aquest l'oralitat, amb el patrimoni etnològic, aquest ha d'incloure tot l'ampli espectre de vivències socials i culturals transmeses oralment que pertanyen a una comunitat cultural. Això inclou no només les vivències més o menys alegres i festives, sinó també les adreçades a assegurar la supervivència. I dintre d'aquestes, no només les vinculades als modes de subsistència, com podria ser en el cas del món pesquer les tècniques de pesca, els sabers nàutics, els sabers ecològics, etc., sinó també tots aquells discursos encaminats a denunciar els desequilibris i tensions que generen els sistemes socials establerts i que potencialment suposen un trencament del sentit moral de justícia o, dit amb més precisió, l'economia moral de la comunitat.

El concepte d'economia moral d'una comunitat va ser definit fa més de quaranta anys per E. P. Thompson⁶ com

"una visió tradicional conseqüent de les normes i obligacions socials, de les funcions econòmiques pròpies dels diferents sectors dintre d'una comunitat...". Interpretant E. P. Thompson, altres autors⁷ han explicat això com un *fairness*, en el sentit de comportar-se correctament envers els altres membres de la comunitat o, per dir-ho d'una altra forma, com un *fairplay* social.

Les comunitats tradicionals de pescadors poden ser descrites com a comunitats encastades en l'economia moral. Això és així perquè es tracta de comunitats petites, amb múltiples relacions imbricades entre si, on els llaços de consanguinitat i aliances familiars juguen un rol fonamental en la vida quotidiana i les relacions de treball, de manera que les relacions de producció i explotació queden mitigades pels vincles de parentiu o veïnatge. Això no vol dir que aquestes relacions no es produeixin, sinó que tot comportament que violenti el sentit comunitari de justícia resulta amplificat.

Ara bé, no podem confondre l'existència d'una economia moral de la comunitat amb l'absència de conflictes socials. La patrimonialització de la cultura marítima sovint es fa sobre la base d'una societat idealitzada que respon als cànons d'un cert romanticisme folklòric. Aquesta és la imatge que ens va voler transmetre l'historiador i folklorista Emerencià Roig en el seu famós llibre *La pesca a Catalunya*, publicat el 1927, on ens diu, entre altres coses: "Entre patrons i remitgers hi ha sempre la germanor més perfecta. Això els allunya de la possibilitat dels conflictes socials."⁸

La imatge d'una societat igualitària i sense antagonisme de classe ve reforçada per una interpretació poc ajustada del sistema de les parts, al qual em referiré més endavant.

Aquesta imatge idealitzada del passat pesquer transmesa per Emerencià Roig és la que predomina tanmateix en les representacions i les recreacions patrimonials que es realitzen en aquests moments tant al nostre país com a altres indrets. Això, evidentment, no és exclusiu de l'àmbit del patrimoni marítim, però aquí hi som.

Els processos de patrimonialització de la vida en el món rural que s'han anat produint en els darrers anys

han estat críticament qualificats d'“inflació patrimonial,”⁹ de “mercantilització de l'autèntic”¹⁰ o, més concretament en l'àmbit del patrimoni marítim, de “boom patrimonial”.¹¹ La patrimonialització del passat, i en concret del passat marítim i la cultura que ens ha llegat, s'ha fet sovint de manera poc reflexiva i crítica, cosa que ha comportat una certa reificació del passat, ignorant les tensions i desigualtats que el sistema reificat comportava. Un exemple molt clar seria la patrimonialització del passat mariner vinculat al període colonial. Un altre seria la idealització de la pesca artesanal com a model d'equitat i equilibri social i ambiental, patrimonialitzant per exemple l'art de platja com a model representant de la pesca artesanal en molts pobles de la costa durant les festes majors dels últims anys, sense tenir en compte que aquest sistema de pesca és on més accentuadament conflueix la desigualtat social, la marginalitat i la conflictivitat, tal com, per exemple, fa pocs dies destacava Alfons Garrido en el seu blog d'història de la pesca.¹² S'ha tendit també a una certa “pintoresquització” del passat mariner, on les traces del desenvolupament industrial –per al bo i per al dolent– sembla que destorben en el paisatge imaginari del passat. Això, per exemple, es fa força palès en la recuperació d'embarcacions tradicionals on els motors s'amaguen i, en canvi, se sublimen les veles llatines i s'instal·len fins i tot en aquelles embarcacions que no van ser pensades per a aquesta propulsió. Però l'època de la navegació i la pesca amb vela llatina fou una època de grans perills, en què l'ofici de pescador comportava un risc important i, en el context d'una societat fortament estratificada, els pescadors es trobaven entre els llocs més fràgils de l'escala social. Lluny de la imatge idíl·lica del món de la pesca que ens ha transmès Emerèncià Roig, aquest ha estat un univers social carregat de conflictes i amargors, tal com un contemporani seu, el dramaturg Ignasi Iglésias, va saber exhibir molt bé a l'obra *La barca nova*, escrita el 1906. O tal com la tradició oral també ens ha sabut transmetre a través de rondalles com “El mariner de Sant Pau”, recollida per Verdager en les seves expedicions de caràcter folklòric al Pirineu a principis de segle xx,¹³ tot i que sembla ser un passatge de les aventures d'Odisseu camí

d'Ítaca, tal com explica Bienve Moya en el seu blog;¹⁴ o en cançons populars com “El mariner” (A la vora de la mar hi ha una donzella...) recollida pel Rector de Valfogona, però que s'ha trobat també en altres llocs d'Europa, per exemple a Escòcia. Ara bé, les dificultats, els conflictes i les tensions no semblen desvetllar l'interès patrimonial ara per ara.

Ens centrarem ara en el cas del sistema de parts per veure com la memòria oral és un contrapunt necessari a la temptació d'idealitzar el passat mariner mitjançant la recreació patrimonial.

En el món de la pesca es coneix com a “sistema de parts” una forma de remunerar el treball específica que podem trobar arreu del món.¹⁵ Consisteix en fer-ho no amb una salari fix, sinó mitjançant un sistema en què es comparteixen riscos i beneficis. Els guanys obtinguts amb la pesca, un cop venut el peix, es divideixen en parts i es distribueixen seguint una sèrie de variables. Per exemple, la barca pot tenir una part; el patró (que sovint pot ser el propietari de la barca), a més de la part de la barca, pot tenir una part i mitja; una altra part pot anar per a les despeses (gasol, manteniment), i una altra per als arreu de pesca. Finalment, cada remitger té una part, tot i que això també pot variar segons l'experiència (és a dir, els nois que comencen i estan aprenent l'ofici poden rebre una part inferior de la dels remitgers experimentats). En el cas que la barca operi des de la platja, els palers també tenen accés al repartiment de les parts, generalment anomenada “quartó” i que equival al 40% d'una part. El sistema de parts pot variar segons el tipus de pesquera i es pot combinar o no amb un salari mínim més el complement de la part.

Aquest sistema, en principi, equival a una empresa participada, en què propietaris i mà d'obra comparteixen els riscos, els costos i els beneficis. Comporta un compromís per part de tothom amb la feina, amb la reducció dels costos de producció i amb l'eficàcia per a l'obtenció dels majors beneficis, i estimula la productivitat, promou la cooperació, minimitza el conflicte, alleugereix les tensions socials, fomenta l'esperit igualitari, limita l'accentuació de les actituds de classe i estimula la mobilitat social

Visita d'escolars al port d'Arenys,
una altra forma de transmetre la
memòria del món pesquer.
Foto: E. Carbonell. Arxiu ICRPC.

en tant que permet potencialment als membres de les tripulacions esdevenir en el futur propietaris de la seva pròpia embarcació.¹⁶

Això, almenys, és el que n'han dit alguns antropòlegs i historiadors, si bé amb matisos. El mateix Joan Lluís Alegret, en el seu estudi sobre els armelladers de Palamós dels anys vuitanta, ja advertia que l'èmfasi igualitari del sistema de parts "la majoria de vegades es queda en una simple declaració d'intencions".¹⁷

Com ha dit Rob van Ginkel,¹⁸ estudiós de la pesca a Holanda, el sistema de parts és inversament profitós per als armadors i la tripulació segons la situació del mercat. En moments de bonança econòmica per a la pesca, és a dir, quan el peix té bon preu al mercat, el sistema de parts és beneficiós per a la tripulació, mentre que per al propietari seria més convenient pagar un salari fix d'acord a la categoria laboral equivalent dels treballadors de terra, situat per sota del que reben els pescadors amb les parts. En canvi, en èpoques de crisi, quan el peix va a un preu baix, per al propietari el sistema de parts és beneficiós perquè comparteix les pèrdues amb la tripulació, mentre que aquesta obté uns beneficis molt baixos que sovint els porten a abandonar la mar per dedicar-se a oficis de terra millor pagats i els seus llocs són reemplaçats per treballadors immigrants, com hem vist als nostres ports en els darrers anys.

Ara bé, en èpoques en què el preu és baix i els salaris de terra també ho són, o quan simplement hi ha poc treball (com ara) a terra, als remitgers no els queda més remei que compartir els riscos i les pèrdues amb els armadors.

Escoltarem ara el testimoni oral d'un pescador nascut a Sant Pol de Mar l'any 1921 i mort el 2010. Aquesta entrevista l'hi vaig fer el 29 d'agost de 2007. M'agradaria aprofitar per fer un breu parèntesi metodològic. L'entrevista, en el marc de la metodologia etnogràfica, no és una tècnica fàcil ni evident. Pot ser un instrument estandarditzat, rígid i dirigit. Per als etnògrafs, les entrevistes han de ser flexibles, dinàmiques i no estructurades. Hi ha moltes modalitats d'entrevistes: nosaltres tendim al model d'entrevista informal, que és el més semblant a una conversa espontània. L'entrevistador pot tenir un esque-

ma més o menys clar en la seva ment sobre el que vol saber, però ha de mirar d'exercir el mínim control en les respostes de l'informant, de no condicionar el discurs i de deixar que l'informant construeixi el seu propi relat. Val a dir que aquesta tècnica, de tan natural com sembla, és molt complicada i requereix una certa experiència. Ho esmento perquè a vegades en els programes de recollida de la memòria oral això no es té prou en compte, segons he pogut observar.

Però, tornant al nostre testimoni oral, l'any 1938 va morir el seu pare i ell era el gran de quatre germans. Anava a pescar amb un patró una mica poruc o previsor i no guanyava gaire a causa del sistema de parts, on el repartiment dels guanys no es correspon amb el repartiment d'autoritat o capacitat de decisió. Com que es trobava en la situació d'haver perdut el pare, el nostre informant va decidir canviar de patró i anar amb els germans Puig, que tenien fama de ser els més valents i de sortir sempre, fins i tot amb mal temps. Escoltem-lo quan es refereix al sistema de les parts:

Vaig començar amb un patró que li deien el Tatxo. Però després em van embarcar els Puig, que tenien fama els dos germans de bons pescadors, que ho eren, i et guanyaves més bé la vida. Per agafar més s'havia d'ariscar més i ells ho feien. I, llavors, del que s'agafava, dels diners que es feien, es feien diverses parts. No me'n recordo exactament com era..., però a veure, dues parts per al manteniment de la barca, una part per al manteniment de les xarxes, després una part per al remitger i el patró no sé si tenia una part i mitja. O sigui, més o menys, no és segur. I, és clar, de diners sempre se'n feia poc. Si que es pescava bastant, hi havia força peix, però no valia cèntims. Nosaltres i moltes famílies de pescadors anàvem a comprar a l'hivern i s'apuntava en la llibreta, i llavors, a l'estiu, que s'agafava sardina i tot això, llavors es guanyava més i es pagava el que s'havia gastat a l'hivern.

En sortir amb no gaire bon temps... Oh, que n'hi havia que..., a veure..., ostres, que el temps... que si sortirem, si no sortirem... Però llavors, sempre, els germans Puig, a l'aigua! Mira, una vegada, això és una experiència personal, jo llavors tenia disset o divuit anys, vàrem sortir que el temps no estava gaire d'allò... i va fer temporal. I quan tornàvem en terra, un dels pescadors grans em va dir: "Mira, tu posa't a proa i quan la barca toqui en terra

salta i fuig corrents cap amunt, si ha de passar alguna cosa que ens passi a nosaltres.” Vull dir, és clar, que això era arriscat. Quan allò que deies, a veure que tal que tal... els germans Puig, a l'aigua! Generalment sortia bé, però no sempre.

Diversos autors¹⁹ han assenyalat que l'exigüitat dels aliments de la terra –és a dir, la fam– és el que va empènyer els catalans al mar. El mar és un medi sotmès als atzars del clima, altament insegur i arriscat. Per altra banda, William Torry,²⁰ en un article sobre l'antropologia dels ambients atzarosos, va posar de manifest que hi ha condicions històriques específiques vinculades al treball i el capital que expliquen per què alguns col·lectius humans es veuen empenyats a viure i a treballar en determinats hàbitats perillosos.

Els pescadors artesanals s'enfrontaven al mar amb una tecnologia precària, els llaguts a vela llatina, sense cap mena de sistema de seguretat a bord i en una costa desproveïda de les mínimes infraestructures per fer front als temporals, amb escassíssims ports on refugiar-se quan l'alçada de les onades feia molt arriscat o impossible treure les barques a la sorra. Quan els guanys eren insuficients s'augmentaven els riscos, com acabem de veure en el fragment que hem escoltat, de manera que el sistema de parts era també un sistema que empenyia els remitgers a arriscar més la seva vida per poder sobreviure.

Això és el que em porta a concloure, amb William Torry,²¹ que “el sofriment i les pèrdues no són només una qüestió de danys físics, sinó que tenen arrels en factors culturals i socials”. Els temporals amb víctimes eren molt freqüents, com ens demostra la tradició oral que ens ha arribat a través de cançons i rondalles. El més greu que tenim registrat a Catalunya es va produir, com sabeu, l'any 1911, i entre els 140 pescadors i mariners que van morir ofegats la nit del 31 de gener de 1911 hi trobem alguns infants de només deu anys d'edat. Per exemple, a Cambrils, van comprovar al Registre Civil les dades dels 15 pescadors d'aquella localitat morts al temporal i un terç d'ells tenien entre dotze i disset anys d'edat. Els processos de patrimonialització de la cultura marítima no poden ignorar els factors socials i culturals que com-

portaren el sofriment i la pèrdua de vides humanes en el món pesquer.²²

M'agradaria acabar fent un esment a la conflictivitat social. Un altre element de la patrimonialització que caldria revisar és la visió que ens dona Emerència Roig d'una societat sense conflictes socials.

La vida de la gent de mar no és només una lluita contra les adversitats derivades dels fenòmens naturals, com els temporals. Ho és també contra les adversitats socials. En els moments de crisi és quan es produeixen més alteracions del sentit de l'economia moral de les comunitats. El sistema de parts es veu també afectat.

Fins ara he parlat de patrons i remitgers. Hi havia un altre col·lectiu fonamental per al funcionament de la pesca en les viles sense port, que eren els palers. Els palers eren escollits normalment per sorteig en les confraries de pescadors, ja que es considerava un bon treball. Es regien per unes normes conegudes com a “Règim del pal”, on s'establia el sistema d'elecció dels palers, normes i condicions de treball, beneficis, etc. Mentre hi havia barques en la mar, el paler havia d'estar sempre atent a la possible tornada d'una barca –recordem que les embarcacions de pesca artesanal no disposaven de ràdio per comunicar-se amb terra fins als anys seixanta–. Els palers dormien, per tant, vora el mar hivern i estiu, en petites construccions propietat de les confraries, conegudes com a “botigues”, fins que tota la flota era en terra. Si hi havia temporal, amb les barques amarrades a la platja, els palers anaven a avisar els patrons casa per casa per fer les barques per munt, és a dir, per assegurar-les de les onades, sovint passant-les sobre les vies dels trens fins a l'altra banda de l'andana, com passava al Maresme. La tasca del paler consistia a posar els pals de varada. Sobretot, el més important era el darrer pal que es posava, en el trencall de l'onada, quan la barca es feia a la mar, i també el primer, en el mateix lloc, quan la barca entrava a la terra. Aquesta operació era molt delicada, perquè la barca podia quedar travessada, xocar contra l'onada i tombar-se. Els pals, grans com les travesses de la via del tren, els carregava un sol home a l'espatlla i els llençaven amb un cop de maluc caient en el lloc precís sota la

barca. He conegut els dos darrers palers de Sant Pol de Mar, que es van jubilar en els anys vuitanta quan l'última barca de pesca va abandonar la sorra de la platja. Quan jo els vaig conèixer caminaven amb dificultat i s'havien hagut de sotmetre a diverses operacions quirúrgiques. El fragment que transcriu a continuació és d'una entrevista a un d'ells, realitzada el 20 de febrer de 2009. Nascut el 1926, va morir l'any passat. En l'entrevista ens parla dels conflictes que tenia amb els patrons. Com he dit abans, els palers rebien el quartó, és a dir, el 40% de part d'un remitger, de cada barca. Quan hi havia moltes barques i la pesca estava ben pagada, la feina de paler, tot i la duresa, compensava pels beneficis que s'obtenien sense els riscos de sortir en mar. Però quan les barques van començar a desaparèixer de mica en mica de la platja, en els anys seixanta i setanta, els guanys van anar minvant per als palers, de manera que, per aprofitar el turisme naixent a les nostres costes, els dos palers, que eren cunyats, van decidir muntar un bar a la platja per treballar mentre les barques no els necessitaven servint refrescos i plats combinats als turistes. En el següent fragment de l'entrevista el paler m'explicava els conflictes que tenia amb els patrons.

Ens robaven... que els patrons no et donaven ni la quarta part del que et tocava. Jo vaig agafar uns disgustos! El meu cunyat, no, no, no, però jo ja volia plegar. I ell, no collons, que jo em trobaré sense feina... I per no deixar-lo a ell emplantanegat..., perquè tenia la barqueta i llavors no podria anar en mar si jo plegava de paler. Llavors va ser quan jo vaig dir, doncs mira, ja que estem tot el dia aquí, fotem un bar. Això va ser la salvació. Ja ho crec, home. Nosaltres a l'estiu trèiem una bona setmanada [gràcies al bar]. Però els pescadors, basta perquè tenies el bar que encara et robaven més. En Vinagreta i en Pallai, el Músic... Amb el Músic ens les vam tenir però de collons, saps? Venia allà, es posava la mà a la butxaca: "Teniu, agafeu la bona voluntat." I et donava, en aquell temps, et donava cent, cent cinquanta peles. Un dia amb això de la bona voluntat li foto [els diners] a les mans i li dic: "Això t'ho fots al cul i que et tregui un altre, jo no et trec més. Et penses que m'has de donar a mi cent cinquanta peles amb el peix que has tret d'en mar?" "Oh, què et penses, noi, jo també tinc gastos."

"Se'm fot els gastos que tinguís tu, tu m'has de donar lo que treus d'en mar."

Aquests episodis conflictius han estat poc recollits en la cultura popular i, en tot cas, es troben pràcticament absents en les presentacions patrimonials de la cultura marítima que es poden observar avui tant en les manifestacions de patrimoni immaterial com en les presentacions museogràfiques. La memòria oral del món pesquer ens permet accedir a aquests conflictes, a un relat més viscut de la cultura on emergeixen visions del que era legítim i del que era il·legítim. Un sentit de l'economia moral que hauríem de traslladar també a l'àmbit professional del patrimoni.

L'Escala, 27 de novembre de 2013

■ NOTES

1. Ponència presentada en el marc de la III Jornada de la Xarxa de Museus Marítims de la Costa Catalana, "La memòria oral: estat de la qüestió", al Museu de l'Anxova i la Sal de l'Escala, 27 de novembre de 2013. La recerca en què es basa aquesta ponència forma part del Projecte I+D+i PESCU (HAR2010-15566), finançat pel Ministeri d'Economia i Competitivitat. Agraïxo al Museu de l'Anxova i la Sal de l'Escala la seva amable invitació a participar en aquesta jornada.
2. Una versió anglesa d'aquest text s'ha publicat al llibre de J. L. ALEGRET i E. CARBONELL, *Revisiting the Coast: New Practices in Maritime Heritage*, (Girona: ICRPC, 2014).
3. APRAIZ, J. A., "La patrimonialització efectista de la cultura marítima", a Joan Lluís ALEGRET i Eliseu CARBONELL (eds.), *La patrimonialització de la cultura marítima* (Girona, Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural, 2012).
4. PUJOL, E.; CARBONELL, E., *Records d'una dona de mar* (Palamós, Fundació Promediterrània, 2009).
5. VEGEU MONCUSÍ, A., "La definició i l'activació del patrimoni immaterial. Algunes propostes des de l'etnologia", a *Revista Valenciana d'Etnologia*, 3 (2008), 73-86.
6. THOMPSON, E. P., "The Moral Economy of the English Crowd in the Eighteenth Century", a *Past and Present*, 50 (1971), 76-136.
7. VEGEU VAN GINKEL, R., "The Share System in the Fisheries: Co-venturing on the Dutch Island of Texel", a *Argos. Revista do Museu Marítimo de Ílhavo*, 1 (2013), 17-30.

8. ROIG, E., *La pesca a Catalunya* (Barcelona: Barcino, 1927).
9. VEGEU HEINICH, N., *La fabrique du patrimoine: de la cathédrale à la petite cuillère* (París: Maison des Sciences de l'Homme, 2009).
10. VEGEU FRIGOLÉ, J., "Patrimonialization and the mercantilization of the authentic. Two fundamental strategies in a tertiary economy", a XAVIER ROIGÉ i JOAN FRIGOLÉ (eds.), *Constructing Cultural and Natural Heritage* (Girona: ICRPC, 2010).
11. VEGEU NADEL-KLEIN, J., *Fishing for Heritage. Modernity and Loss Along the Scottish Coast* (Oxford: Berg, 2003).
12. historiesdelapesca.wordpress.com/2013/11/06/terrmaners-els-paries-de-la-pesca/. [Recuperat el 4/12/13.]
13. BOSCH, A., "Estudi introductori", a JACINT VERDAGUER, *Rondalles* (Barcelona: Barcino, 1992).
14. bienve.wordpress.com/2009/03/11/llegenda-del-mariner-desant-pau/. [Recuperat el 4/12/13.]
15. VEGEU, per exemple, MATTHIASSEN, T., "Sharing revenue in Icelandic Fisheries", a SYMES, D. (ed.), *Northern Waters: Management Issues and Practice* (Oxford: Fishing News Books, 1998), 130-141; PASCUAL, J. J., "The Share System in fishing: the case of the Canary Islands", a *Europea*, vol. 2 (1999), 65-87; MARTIN, K., "The difference that class makes: neoliberalization and non-capitalism in the fishing industry of New England", a *Antipode*, vol. 39, n. 3 (2007), 527-549; VAN GINKEL, "The Share System in the Fisheries..."
16. VAN GINKEL, "The Share System in the Fisheries...", 17.
17. ALEGRET, J. L., *Els armelladers de Palamós* (Girona: Diputació de Girona, 1987), 225.
18. VAN GINKEL, "The Share System in the Fisheries...", 20.
19. VEGEU BRAUDEL, F., *La Méditerranée et le monde méditerranéen à l'époque de Philippe II* (París: Armand Colin, 1949); PI I SUNYER, O., "Two Stages of Technological Change in a Catalan Fishing Community", a ETELLIE M. SMITH (ed.), *Those who live from the sea: A Study in maritime anthropology* (St. Paul: West, 1977); BARBAZA, Y., *El paisatge humà de la Costa Brava*, 2 vol. (Barcelona: Edicions 62, 1988).
20. TORRY, W., "Anthropology Studies in Hazardous Environment: Past Trends and New Horizons", a *Current Anthropology*, 20(3) (1972), 517-540.
21. TORRY, W., "Anthropology Studies...", 529.
22. Aquest tema l'he desenvolupat més extensament en el capítol "El temporal de 1911 a Catalunya: La patrimonialització de les catàstrofes naturals", a JOAN LLUÍS ALEGRET i ELISEU CARBONELL (eds.), *La patrimonialització...*, 11-28.